

Call for papers

30. mezinárodní komeniologické kolokvium: Fines – Limes – Termini. Hranice mezi filosofickou kategorií, sociální interakcí a kartografickým zápisem

Jak tvrdil již jeden ze zakladatelů sociologie prostoru Georg Simmel, jsou hranice výsledkem sociální praxe vymezování. Patří sem nejrůznější typy identifikačních procesů, vytváření představ o skupinách, definování rozdílů, konstruování a vnímání jinakosti, zvýznamňování nebo naopak rušení bariér apod. V rámci této rozsáhlé agendy si společenství a jejich členové specifikují jednotky, které, jak soudí, je třeba vzájemně odlišit, ať už mentálně či materiálně, z ohledů logických, právních, správních, bezpečnostních, statistických, narativních či jiných. Co je třeba oddělit a jakým způsobem, je tak dáno povahou sociálních interakcí, jež probíhají v rámci jednotlivých společenství nebo mezi společenstvími jako celky. Vznik, existence, status i podoba hranic jsou tak závislé na formách společenského života, a vzhledem k tomu, že tyto formy jsou historicky proměnlivé, podléhají historickým změnám i důvody a způsoby rozhraničování (v rovině praktické), zápis hranic (v rovině mediální) a také samotné představy o hranici (v rovině kognitivní).

Podobnou valenci na sociální kontext vykazuje i samo bádání o hranicích. Nikoli náhodou se zájem o studium historických forem hranice v evropské historiografii výrazně prohloubil v průběhu devadesátých let 20. století, kdy se zásadně změnila relevance evropských hranic, jejich mezinárodně právní status i praxe přeshraničního pohybu. Třicáté mezinárodní komeniologické kolokvium hodlá navázat

na tato bádání a poskytnout prostor tematizacím hranice také proto, že komplex otázek, jež jsou s tímto pojmem spjaty, nabývá v současné době znovu na nebyvalé aktuálnosti. Znovuotevřít je však současně ve snaze nahlédnout je z nových konceptuálních pozic, osvětlujících např. kognitivní aspekty vnímání a (kartografického) zakreslování hranic, praktické dopady na každodenní život v příhraničních zónách, způsoby reakce na přítomnost hranice, symbolické osmyslování a mytizaci hranice i způsoby jejího výtvarného a narativního zobrazování.

Ačkoli hranice chápané ve výše naznačeném významu sociální praxe nemusely být nutně promítnuty do prostoru, staly se právě teritoriální hranice v moderní době kvintesencí celého pojmu. Bylo tomu tak ale i ve starších dějinách? Jaký sémantický obsah měly pojmy jako limes, termini, determinatio, confinium, margo a další? Jaké akty vymezování implikovaly? A unesly i reflexi procesů vymezování? České země patří k oblastem, které – jak bývá v souvislosti se studiem hranic v mezinárodní komparativní perspektivě často zdůrazňováno – vykazují poměrně vysokou stabilitu teritoriálních hranic a kde od husitských

válek převažoval mír nad konfrontací (kolokvium 2009). Tento komparativní závěr vyvolává však další otázky. Lze se domnívat, že obyvatelé českých zemí měli v důsledku této stability pojem hranice internalizován silněji než obyvatelé jiných zemí, nebo naopak hranici jako neproblematickou entitu prakticky nerefletovali? Nebo je konstatování stability hranic českých zemí, ke kterému došla zejména německá historiografie (Robert Luft, Hans Lemberg ad.) třeba pod drobnohledem konkrétních historických událostí korigovat? Kolokvium je otevřeno všem disciplínám a specializacím, které mohou ozřejmit proces vytváření fyzických a mentálních hranic a vymezování se vůči ostatním, ale také opačný proces překonávání nebo nevnímání těchto hranic. Vítány jsou jak dílčí sondy a příkladové studie týkající se etablování, rušení, prožívání, překračování, vnímání a zobrazování hranic, tak i obecnější konceptualizace procesů vymezování,

náboženském a intelektuálním prostoru celé Evropy. Využit lze i aktuálních výročí událostí, jež s tematikou hranic souvisejí, např. výročí bitvy na luckém poli, která se odehrála na území, jež lze označit jako pomezí, ovšem za absence přesněji vymezené hranice. Těžiště leží v období raného novověku, zejména době J. A. Komenského, které vneslo do procesů vymezování řadu nových aspektů, od konfesionalizace, jež v řadě ohledů překreslila evropské hranice, až po rozmach geodzie a kartografie, jež umožnily

(a současně si vynucovaly) přesnější vyměřování a zápis prostoru, včetně hranic. Nelze se však obejít ani bez přesahů do doby předcházející a doby následující.

Jednání bude proto rozděleno do tří sekcí, věnovaných problematice hranic a rozhraničování ve středověku, raném novověku a moderní době. Každá sekce bude mít svého odborného garanta.

Jednací jazyky: čeština, slovenština, angličtina, němčina

Čas pro referáty 30 min., diskusní příspěvky 15 min.

Příhlášky se stručnou anotací příspěvku zasílejte do 31. 3. 2016 na adresu

Petr Zemek, Muzeum J. A. Komenského,
Přemysla Otakara II. č. 37, 688 12 Uh. Brod
zemek@mjakub.cz.

Organizační výbor – ve spolupráci s určenými garanty jednotlivých sekcí – rozhodne o přijetí referátů a diskusních příspěvků do konce května 2016.